

فرماندهی معظم کل قوا: «ممکن است تهاجمات در آینده، این چنین صریح و روباز و سهل‌الدفع نباشد و ممکن است پیچیده‌تر باشد و لذا پیچیدگی و ایمان قوی لازم است.» (۱۳۶۹/۶/۲۹)

مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران

فتح/... کلاتتری^۱

تاریخ دریافت: ۹۶/۸/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۱۴

چکیده

جنگ هویتی علائق مشترک افراد را شناسایی و آنها را در گروه‌های مختلف مرتبط می‌کند. در این جنگ خرده‌فرهنگ‌ها احساس می‌کنند توسط فرهنگ غالب حذف می‌شوند، لذا به دامن سرویس‌های امنیتی کشورهای رقیب افتاده تا یک قدرت از خارج با سوارشدن بر بستر موجود، جهت تأمین منافع خودش نسبت به تقویت گسل فرهنگی اقدام کند. جنگ هویتی در اثر هم‌زمانی گسل‌های فرهنگی، قومی، ملی، نژادی و ... انجام می‌شود. هدف اصلی این مقاله تبیین مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران است. این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد کمی و کیفی انجام شده و از نوع کاربردی است؛ روش جمع‌آوری اطلاعات، میدانی و کتابخانه‌ای بوده و جامعه نمونه ۶۶ نفر است. مؤلفه‌های جنگ هویتی عبارتند از: وجود گسل‌های ایدئولوژیک پایه، مداخله‌گران، بازیگران و گفتمان‌های متعارض اسلامی. خطرناک‌ترین پیامد آن عدم تحقق تمدن نوین اسلامی، تبدیل مرزهای جغرافیایی به مرزهای سیاسی و آغاز احتمالی جنگ جهانی سوم است. بنابراین جنگ هویتی همه‌جانبه بوده و در ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نظامی، دینی، امنیتی و جغرافیایی اجرا می‌شود.

واژگان کلیدی: جنگ هویتی، عقیدتی، پیامد، مؤلفه.

مقدمه

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «خداوند سرنوشت هیچ قومی و ملتی را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آنها خود تغییر دهند.» (سوره مبارکه رعد، ۱۱) یا در جایی دیگر می‌فرماید: «ای مردم ما شما را از مرد و زنی آفریدیم و شما را ملت، ملت و قبیله، قبیله

گردانیدیم تا با یکدیگر شناسایی متقابل حاصل کنید در حقیقت ارجمندترین شما نزد خدا پرهیزگارترین شماست، بی تردید خداوند دانای آگاه است». (سوره مبارکه حجرات، ۱۳)

تاکنون ادبیات جنگ هویت محور، حتی در منابع غربی هم تبیین و تعریف نشده است. البته «تایت»^۱ در کتاب «داستان جنگ‌های هویتی: آرمان‌شهر همان کابوس‌شهر است» سه مؤلفه جهان کنونی را در کنار یکدیگر قرار می‌دهد: (۱) شقه‌شقه شدن هرچه بیشتر جوامع از سوی فرهنگ‌های قومیتی؛ (۲) تفکیک جنسیتی زنان و مردان و در نتیجه ورود به زن‌باوری^۲؛ (۳) سقوط نزدیک به وقوع و بسیار جدی نظام سرمایه‌داری که منجر به سقوط نظام‌های اقتصادی می‌شود. نویسنده کتاب معتقد است که جهان آینده چندفرهنگی می‌شود. این کتاب هنوز ترجمه نشده و جنگ هویتی را تعریف نکرده است. (Tate, 2015:1) در این مقاله محقق قصد دارد براساس ادبیات و منابع بومی برای اولین بار جنگ هویتی را تعریف و تبیین کند.

۱. کلیات

۱-۱. بیان مسئله

از دوران باستان و از زمان جنگ‌های ایرانی‌ها، مصری‌ها، یونانی‌ها و چینی‌ها تا به امروز که بشر مشغول مطالعه جنگ و ویژگی‌های آن بوده است، همواره جوامعی پیروز و غالب شده‌اند که توانسته‌اند براساس فرهنگ راهبردی، محیط و ماهیت تهدیدها و قابلیت‌های دردسترس، تصویری جامع و دقیق از جنگ زمان خود ترسیم کنند و براساس آن، فناوری، رهنامه و سازمان رزمی‌شان را توسعه دهند. مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در خصوص هویت ملی می‌فرماید: «اساس تحوّل باید بر مبنای ملاحظه عناصر اصلی هویت ملی قرار داده شود که آرمان‌های اساسی و اصولی مهم‌ترین

1. Tate

2. Feminism

آنهاست»^۱ (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۵/۰۸/۱۸) تقویت مؤلفه‌های هویت‌بخش ملی و ارتقای وفاق و همگرایی اجتماعی در پهنه سرزمینی به‌ویژه در میان مرزنشینان و ایرانیان خارج از کشور همواره مورد توجه سیاست‌مداران قرار گرفته است. چنان‌چه بحران هویت در یک کشور ایجاد شود، مردم هویت خود را از دست داده و بدون مقاومت، کشور را به دشمن واگذار می‌کنند؛ به‌همین دلیل دشمنان به دنبال بی‌هویت کردن قشر جوان هستند. با وجود تلاش‌های انجام شده در راستای تولید ادبیات جنگ آینده، اما هنوز تلاش منسجم و دقیقی در خصوص تبیین جنگ هویتی انجام نشده است، به‌همین دلیل، محقق قصد دارد ابتدا ویژگی‌ها و تجهیزات جنگ هویتی را تشریح کرده و در نهایت، مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ هویتی را به‌عنوان نتیجه تحقیق بیان کند. بنابراین، آن‌چه ذهن محقق را به‌عنوان چالش اصلی و مسئله تحقیق به خود مشغول کرده، این است که مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ هویتی چیست؟

۲-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

در این پژوهش به‌علت اهمیت بسیار زیاد جنگ هویتی، ویژگی‌ها، تجهیزات، مؤلفه‌ها و پیامدهای آن مورد بررسی قرار می‌گیرد. اجرای این تحقیق: الف) موجب تولید ادبیات جنگ هویتی و توسعه عمق راهبردی و اقتدار دفاعی ج.ا.ایران می‌شود؛ ب) موجب هم‌گرایی کشورهای مسلمان منطقه در تقابل با جبهه استکبار و تعارض‌های هویتی می‌شود؛ ج) موجب تحقق طرح تمدن نوین اسلامی می‌شود. اجرا نشدن این تحقیق: الف) موجب بی‌توجهی به پیامدهای جنگ هویتی و غافلگیری راهبردی نظام در مقابل راهکنش‌ها و روش‌های جنگ هویتی می‌شود؛ ب) موجب اختلاف بین کشورهای مسلمان منطقه و جنگ درون‌تمدنی می‌شود؛ ج) موجب تشکیل خلافت‌های متعدد اسلامی در منطقه می‌شود.

۱- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۵/۰۸/۱۸ بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان.

۱-۳. پیشینه تحقیق

بازرسی به عمل آمده از منابع داخلی و خارجی تاکنون پژوهش خاصی در این زمینه انجام نشده است. از سوی نگارنده مقاله علمی- پژوهشی با موضوع «مقایسه تطبیقی بین الگوهای اجرای جنگ هویتی (سیاسی پایه) علیه ج.ا.ایران و الگوهای مقابله با آن» تألیف شده است. الگوهای اجرای جنگ هویتی عبارتند از: الگوی جنگ بی‌قاعد، جنگ ترکیبی (هیبریدی) و جنگ روایت‌ها. الگوهای مقابله با جنگ هویتی عبارتند از: الگوی جنگ شبکه‌ای، جنگ شبکه‌محور و جنگ روایت‌ها. (کلانتری، ۱۳۹۶: ۸۵) در آن مقاله روش‌های اجرا و مقابله با جنگ هویتی بیان شده است، به همین دلیل محقق قصد تبیین مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ هویتی را دارد.

۱-۴. سؤال‌های تحقیق

- (۱) مؤلفه‌های جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران کدامند؟
- (۲) پیامدهای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران کدامند؟

۱-۵. اهداف تحقیق

- (۱) تبیین مؤلفه‌های جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران؛
- (۲) تبیین پیامدهای جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران.

۱-۶. روش تحقیق

این تحقیق به روش توصیفی- تحلیلی با رویکرد کمی و کیفی (آمیخته) انجام شده و نتایج آن قابل تعمیم نیست؛ چون فقط الگوی جنگ هویتی را مورد بررسی قرار داده و نتایج آن برای سایر الگوهای جنگی قابل استفاده نیست. با نگرش به اینکه نتایج تحقیق، کاربردی و تصمیم‌گراست، نوع پژوهش کاربردی است. داده‌ها در محیط نرم‌افزار

اس.پی.اس.اس^۱ وارد و با استفاده از روش‌های آماری-توصیفی تجزیه و تحلیل شده است. در این روش بدون استنتاج ذهنی و براساس واقعیت‌ها و حقایق، وضع موجود تحلیل شده است. اطلاعات این تحقیق از دو روش «میدانی» و «بررسی اسناد و مدارک (کتابخانه‌ای علمی و تخصصی)» گردآوری شده است. در روش کتابخانه‌ای، ادبیات موضوع و اطلاعات نظری مورد نیاز با جست‌وجوی کتابخانه‌ای تخصصی، اینترنتی و بانک‌های اطلاعاتی به دست آمده است. در روش میدانی علاوه بر مصاحبه با خبرگان، پرسشنامه‌ای تنظیم شد که ۲۵ پرسش بسته آن از طریق طیف لیکرت در پنج سطح طبقه‌بندی شد. در طراحی پرسشنامه با روش دلفی و با استفاده از نظر صاحب‌نظران، استادان، متخصصان و خبرگان، الگوهای اجرا و مقابله، مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ هویتی شناسایی و سپس پرسشنامه مقدماتی تهیه و در دو مرحله بین خبرگان توزیع شد و پس از تعیین اعتبار و روایی آن، پرسشنامه نهایی تهیه شد. برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا و توزیع دو مرحله‌ای پرسشنامه بین صاحب‌نظران بهره‌برداری و برای تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده و یک نمونه اولیه شامل ۲۵ پرسشنامه بین استادان دانشگاه امام حسین(ع) و دانشگاه عالی دفاع ملی پیش‌آزمون شد و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری اس.پی.اس.اس میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ بزرگ‌تر از ۰/۸ به دست آمد، بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از قابلیت اعتماد لازم برخوردار است.

قلمرو تحقیق از نظر زمانی، پس از خروج داعش از استان موصل از سال ۱۳۹۶ تا سال ۱۴۰۴ شمسی و از نظر مکانی، شامل جغرافیای ج.ا.ایران و کشورهای مسلمان و از نظر موضوعی، شامل مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ‌های هویتی است.

جامعه آماری شامل استادان، خبرگان، مدیران ارشد و فرماندهان مسئول، راهبردی‌پردازان نظامی ستاد کل نیروهای مسلح، آجا، سپاه و مسئولان دفاعی-امنیتی است که دارای حداقل پنج سال سابقه کار در مسائل راهبردی با داشتن جایگاه مدیریتی ۱۸ به بالا هستند. در این پژوهش، جامعه آماری با توجه به حساسیت و خاص بودن موضوع پژوهش، بسیار محدود بوده و با توجه به نظر کارشناسان و خبرگان در مجموع ۲۰۵ نفر برآورد شده است. با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه ۶۶ نفر تعیین شده است.

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۲-۱. مفاهیم

هویت^۱: هویت را می‌توان آگاهی فرد نسبت به خود دانست که در نتیجه تداوم کنش‌های اجتماعی فرد به او واگذار نمی‌شود، بلکه فرد باید آن را به‌طور مداوم و پیوسته در زندگی روزمره ایجاد کند و نیز در فعالیت‌های خویش موردپشتیبانی قرار دهد. به این معنی که هویت در بستر فرهنگی نظام اجتماعی (فرهنگ مذهبی، ملی، گروهی و...) شکل گرفته و منبع فرهنگی رفتار به شمار می‌آید. هویت‌ها براساس فناوری جدید ارتباطات چیزی شبیه دهکده جهانی هستند که علائق افراد را شناسایی و آنها را در گروه‌های مختلف سازماندهی می‌کنند. (قاسمی، ۱۳۸۳: ۱۲۰)

هویت ملی^۲: هویت ملی نوعی احساس تعهد و تعلق عاطفی نسبت به اجتماع عام است که موجب وحدت و انسجام جامعه شده و بخشی از هویت فرد را تشکیل می‌دهد. در مجموع، برای سنجش و اندازه‌گیری متغیر هویت ملی از شاخص‌هایی چون نوع احساس تعلق و وابستگی افراد نسبت به موضوعاتی همانند ملیت، زبان، قلمرو جغرافیایی و سیاسی استفاده شده است. (رزازی‌فر، ۱۳۷۹: ۱۱۲)

1. Identity

2. National Identity

هویت قومی^۱: قوم یا گروه قومی به جمعیتی اطلاق می‌شود که دارای ارزش‌های فرهنگی بنیادی مشترک بوده و در درون شکل‌های فرهنگی با وحدت آشکاری گردهم آمده و یک میدان ارتباطی و کنش متقابل ساخته و دارای یک احساس تعلق به یک واقعیت بیرونی باشند که آنها را از دیگران تفکیک کند. بنابراین اگر گروهی به صورت واقعی یا احساسی و ادراکی، دارای ارزش‌ها، خاطرات و گذشته تاریخی مشترک بوده که با یک یا چند عنصر نمادین هم‌چون خویشاوند، مذهب، سرزمین و ویژگی‌های ظاهری و فیزیکی مشترک باشند، بدانیم که آگاهی بدان، از طرف اعضاء و احساس تعلق و وفاداری به آن هویت قومی آنها خواهد بود. (رزازی فر، ۱۳۷۹: ۱۱۲)

هویت اجتماعی^۲: شیوه‌هایی که به واسطه آنها افراد و جماعت در روابط اجتماعی خود از افراد و جماعت‌های دیگر متمایز می‌شوند. هویت اجتماعی یک نفر از راه مجموعه وابستگی‌های او به نظام اجتماعی مشخص می‌شود؛ وابستگی به یک طبقه جنسی، اجتماعی، ملی و ... هویت اجتماعی به معنای راه دادن و درعین حال بیرون راندن است. هویت اجتماعی را می‌توان محصول چهار ویژگی تفاوت‌ها، شباهت‌ها، بازتابی بودن و فرایند دانست. هویت اجتماعی انسان، از پنج مؤلفه پیروی می‌کند:

(۱) عوامل جغرافیایی - اقلیمی؛

(۲) عوامل سیاسی و تاریخی؛

(۳) عوامل اقتصادی و معیشتی؛

(۴) عوامل فرهنگی (زبان، ادبیات، هنر، میراث اساطیری، آداب و سنت‌ها، اعتقادات،

آیین‌ها، رسم‌ها و یادمان‌ها)؛

(۵) عوامل تربیتی. (نجفی، ۱۳۹۳: ۲۶)

1. Ethnic Identity

2. Social Identity

۲-۲. جنگ ترکیبی یا هیبریدی^۱

این جنگ ترکیبی است از ابزارهای متعارف، نامنظم و ناهمگون، جنگ ترکیبی شامل استفاده یک بازیگر دولتی یا غیردولتی از همه ابزارهای در دسترس سیاسی، اطلاعاتی، نظامی و اقتصادی با هدف ایجاد بی ثباتی در کشور هدف است. جنگ ترکیبی، جنگی است که نیروهای منظم و نامنظم قابل توجهی به طور هم‌زمان تحت فرماندهی واحدی می‌جنگند. این جنگ توسط دولت‌ها یا نهادهای غیردولتی هماهنگ شده و شامل گستره‌ای از حالت‌های متفاوت جنگ از جمله توانایی‌های متداول، راهکنش‌های نامنظم، انجام خشونت بی‌رویه و اغتشاش‌های جنایی است. (زه‌دی و کلاتری، ۱۳۹۴:۱۳۷) ویژگی‌های جنگ ترکیبی عبارتند از:

- (۱) حضور عناصر عمده نیروهای منظم و نامنظم دولتی و غیردولتی؛
- (۲) مشارکت راهبردی؛
- (۳) فرماندهی چندوجهی: افرادی که در مسائل مختلف دارای بینش و افق دید هستند، برای هدف‌هایی که مشخص می‌کنند ظرفیت ایجاد اجماع هستند؛
- (۴) اقدام هم‌زمان: اداره عملیات در فضای مختلف در یک دوره زمانی برای دستیابی به اثرهای لازم و سریع به جای عملیات در فازهای مختلف؛
- ۵- چندبُعدی: سازمان رزم و طرح‌ریزی عملیات با به‌کارگیری تمامی منابع داخلی و خارجی میدان نبرد.
- ۶- نداشتن تقارن. (Huber, 2014:45)

۲-۳. جنگ هویت محور^۱

جنگ هویتی، جنگی است که در اثر هم‌زمانی گسل‌های فرهنگی (دینی، مذهبی، قومی، نژادی، ملی و زبانی)، علائق افراد را شناسایی و آنها را در گروه‌های مختلف مرتبط می‌کند. علائق مشترک باعث پیوند منافع و در نهایت باعث تقویت منافع می‌شود. این جنگ با ابزار گروه‌های تکفیری- تروریستی و حمایت مستقیم یک قدرت و یا ائتلاف منطقه‌ای و پشتیبانی یک قدرت و یا ائتلاف فرامنطقه‌ای در محیط و یا مرزهای امنیتی ج.ا.ایران علیه جبهه مقاومت اجرا می‌شود. شیوه عمل به این صورت است که خرده‌فرهنگ‌ها احساس می‌کنند توسط فرهنگ غالب حذف می‌شوند، بنابراین به دامن سرویس‌های امنیتی کشورهای رقیب افتاده تا یک قدرت از خارج با سوارشدن بر بستر موجود (گسل‌ها) در جهت تأمین منافع خود نسبت به تقویت گسل اقدام کند و گسل را در راستای منافع خودش به کار گیرد. (کلاتری، ۱۳۹۶: ۹). یکی از روش‌های مورد استفاده قدرت‌های جهانی در مدیریت صحنه‌های تنش و تعارض‌های بین‌المللی به منظور تأمین منافع راهبردی خود، استفاده از زمینه‌ها و بسترهای فضایی انسانی موجود در مناطق مختلف است. در منطقه جنوب غرب آسیا، تعدد و تکثر گروه‌های انسانی در کنار گسست آنها در قالب بازیگران دولتی و غیردولتی در سطوح فروملی، ملی و فراملی قابل مشاهده است. ویژگی‌های جغرافیای سیاسی نظیر موقعیت گذرگاهی و اختلاف میان ادیان، مذاهب و قومیت‌ها، ریشه در تاریخ کهن تمدن‌های انسانی در این منطقه داشته و باعث ایجاد گسل فرهنگی شده است. این شرایط امکان مناسبی را برای قدرت‌های جهانی به منظور تلاش در جهت حفظ منافع آنها فراهم می‌کند. ظهور پدیده‌های سیاسی در سطح منطقه هم‌چون داعش که نوعی دیدگاه سیاسی با سابقه سلفی جهادی در منطقه بوده و با درپیش‌گیری راهبرد منازعه مسلحانه، مبادرت به

ترویج تفکر تکفیری و مدعی مبارزه هم‌زمان با آمریکا و ج.ا.ایران و رژیم صهیونیستی است، نمونه‌ای از جنگ‌های هویتی است. بنابراین، ایران‌هراسی و جنگ هویتی علیه ج.ا.ایران با حربه مبارزه با هلال شیعی نیز قابل بررسی است.

عوامل مؤفقیت در جنگ هویتی عبارتند از:

- (۱) کارکنان برتر؛
- (۲) اندیشه‌های برتر؛
- (۳) صنایع و تجهیزات (به‌ویژه انفرادی) برتر؛
- (۴) اطلاعات برتر (رستمی، ۱۳۹۵: ۱۳۴).

۴-۲. جنگ هویتی از منظر امام خمینی^(ره) و مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)

امام خمینی^(ره) در مورد اختلاف فرقه‌ای می‌فرماید: «هان ای مسلمانان قدرتمند، به خود آید و خود را بشناسید و به عالم بشناسانید و اختلافات فرقه‌ای و منطقه‌ای را که به دست قدرت‌های جهانخوار و عُمّال فاسد آنها برای غارت شما و پایمال کردن شرف انسانی و اسلامی شما بار آمده، به حکم خدای تعالی و قرآن مجید به‌دور افکنید و تفرقه‌افکنان از قبیل آخوندهای جیره‌خوار و ملی‌گرایان بی‌خبر از اسلام و مصالح مسلمین را از خود برانید که ضرر اینان بر اسلام از ضرر جهانخواران کمتر نیست. اینان اسلام را وارونه نشان می‌دهند و راه را برای غارتگران باز می‌کنند. خداوند تعالی، اسلام و ممالک مسلمین را از شرّ جهانخواران و پیوستگان و وابستگان به آنان نجات دهد. (امام خمینی^(ره)، ۱۳۸۵، ج ۱۹: ۱۹۹)» امروز روزی است که تمام طوائف مسلمین مقابل هستند با قدرت‌های شیطانی که اساس اسلام را می‌خواهند از بین ببرند. این قدرت‌هایی که دریافته‌اند که آن چیزی که خطر برای آنها دارد اسلام است. آن چیزی که خطر برای آنها دارد وحدت ملت‌های اسلامی است، امروز روزی است که تمام مسلمین تمام بلاد عالم با هم مجتمع بشوند. امروز روزی نیست که یک دسته‌ای در یک جا بگویند ما

خودمان، یک دسته‌ای دیگر در جای دیگر بگویند ما خودمان. امروز روزی است که همه به دستور اسلام، به دستور قرآن کریم باهم متحد باشند، تنازع نکنند. اگر تنازع با هم بکنند، به هر شیوه‌ای باشد، به حسب قرآن کریم ممنوع است این تنازع و اگر تنازع بکنند فشار می‌آورد و رنگ‌وبوی انسان را و ملت را از بین می‌برد. این دستور خدای کریم است. اینهایی که دارند کوشش می‌کنند تفرقه بیندازند و تنازع ایجاد کنند و معذلتک ادعای اسلام می‌کنند، اینها آن اسلامی را که قرآن کتاب اوست، آن اسلامی را که کعبه قبله اوست، آن اسلام را نیافته‌اند و ایمان به آن اسلام نیاورده‌اند. آنهایی ایمان به اسلام آورده‌اند که قرآن را و محتوای قرآن را قبول دارند، محتوای قرآنی که می‌فرماید که «مؤمنون اخوه» هستند، برادر هستند با هم. برادری هرچه اقتضاء می‌کند باید اینها انجام بدهند. (امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵، ج ۱۳: ۴۵)

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در خصوص هویت می‌فرماید: «اول چیزی که لازم است برای دانش آموز خودمان در نظر بگیریم، این است که در او هویت مستقل ملی و دینی به وجود بیاوریم؛ این اولین چیز؛ هویت مستقل و با عزت. جوانمان را جوری بار بیاوریم که دنبال سیاست مستقل باشد، دنبال اقتصاد مستقل باشد، دنبال فرهنگ مستقل باشد؛ وابستگی، رُکون به دیگران، اعتماد به دیگران و تکیه‌ای به دیگران در وجود او به‌عنوان یک روحیه رشد نکند. ما از این جهت دچار آسیبیم».^۱ (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۰۲/۱۳) «نیروهای مسلح سال‌های متمادی آرامش و انتظار دارند برای روز مبادا. روز مبادا آن روزی است که کشورشان، ملتشان، مرزهایشان، هویتشان موردتهاجم قرار می‌گیرد؛ آنجاست که نیروهای مسلح در خط مقدم برای دفاع قرار می‌گیرند و امتحان خود را آنجا پس می‌دهند».^۲ (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۷/۰۷)

۱- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۰/۰۲/۱۳ بیانات در دیدار معلمان و فرهنگیان.

۲- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۵/۰۷/۰۷ بیانات در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری آجا.

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) درخصوص اختلاف‌های هویتی می‌فرماید: «حقیقت این است که امروز امت اسلامی دچار مشکلات فراوانی است؛ جراحتهایی بر پیکره این امت وارد شده است و وارد می‌شود؛ مهم‌ترین اینها اختلاف است. سعی دشمنان اسلام این است که بین گروه‌های مسلمان به بهانه‌های مختلف ایجاد اختلاف کنند، شقاق و دشمنی ایجاد کنند؛ به بهانه قومیت، به بهانه مذهب، به بهانه جغرافیا، به بهانه مشکلات ارضی و مرزی؛ همه این بهانه‌ها در اختیار آنها قرار گرفته است و متأسفانه دشمن استفاده می‌کند و ما که مسئولان دولت‌های اسلامی هستیم، از این کار دشمن غفلت می‌کنیم».^۱ (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۶/۰۴/۰۵)

معظم‌له در مورد دفاع از مرزهای هویتی می‌فرماید: «درست است که امروز دفاع از مرزهای جغرافیایی نیست، دوران جنگ مسلحانه و دفاع از کشور امروز در اینجا مطرح نیست، اما دفاع از مرزهای هویت ملی چرا؛ این مطرح است؛ دفاع از مرزهای شخصیت دینی و اسلامی چرا؛ دفاع از مرزهای عقیدتی چرا؛ اینها هست. همه‌مان مسئولیم. جوان امروز اگر در آن دوره نبوده است تا در مقابل دشمن بایستد و از هجوم او ممانعت کند و از خانه خود و شهر خود دفاع کند، امروز می‌تواند در میدان شرف و افتخار دفاع از شخصیت ملی، از عزت ملی، از هویت ملی، از عقیده مستحکم اسلامی نقش ایفا کند. دختران و پسران جوان، زنان و مردان مؤمن، در این منطقه دفاعی حساس کنونی، همه می‌توانند نقش ایفا کنند. این روحیه باید حفظ شود».^۲ (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۰۷/۲۳) بیانات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) هشدار جدی برای آغاز جنگ هویتی است، چون دشمن گسل‌های هویتی کشورهای مسلمان را هدف قرار داده است.

۱- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۶/۰۴/۰۵ بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی.

۲- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۹۰/۰۷/۲۳ بیانات در اجتماع مردم شهرستان گیلان غرب.

۵-۲. مشخصه‌های جنگ‌های هویتی از منظر فرهنگی - اجتماعی

۱. ماهیت جنگ‌های هویتی نبرد فرهنگ‌ها و عقیده‌هاست

امروزه، میدان‌های نبرد تک‌بعدی و یک‌سویه نیستند، عرصه نبردهای فیزیکی به نفع صحنه نبرد اندیشه‌ها، آراء، عقاید، فرهنگ‌ها و دانش‌ها در حال عبور است. بنابراین آزادی افکار و مواجهه صریح، صحیح، مستند، مستدل و روشن با آنها، به معنای نبرد اندیشه‌ها، افکار و عقاید است؛ این نبرد همان «جنگ نرم» است. گاهی عقاید و فرهنگ‌ها زمینه ایجاد یک نبرد می‌شوند که از این قبیل می‌توان تحركات تروریستی و نظامی گروه‌های تروریستی و تکفیری را در منطقه غرب آسیا نام برد (مانند داعش) که این گروه‌ها بیشتر باتکیه بر محرک‌های عقیدتی و اعتقادی نیروهایی را از سراسر دنیا گردآوری کرده و پس از آموزش به صحنه نبرد اعزام می‌کنند و فرد با این نگرش که در راه دین و اعتقادهایش در حال نبرد است به هر عملی دست زده و حاضر است جان خود را فدا کند و این نوع نبرد که ماهیت و زمینه اعتقادی دارد بسیار خطرناک‌تر از دیگر نبردهایی است که زمینه‌های دیگری از جمله ملی‌گرایی و یا اقتصادی دارند. (سلامی، ۱۳۹۲: ۱۵)

۲. اهداف در جنگ‌های هویتی فرهنگی و اعتقادی است

«بیشتر اهداف در جنگ‌های گذشته تصرف زمین، شهرها، عوارض مهم طبیعی، مراکز مهم اقتصادی بوده و معمولاً اهداف از جنس فیزیکی بوده‌اند؛ اما امروزه متفاوت است. حتی اگر اهدافی از نوع فیزیکی متصور است، این اهداف واسطه‌ای برای اهداف نهایی که فرهنگی است می‌باشند. اگر قرار است قدرت نرم کشوری یا منطقه‌ای از بین برود باید این کشور به لحاظ سخت‌افزاری و فیزیکی تجزیه شود تا قدرت گسترش انتشار قدرت نرم خود را از دست بدهد. از جمله این طرح‌ها، طرح «خاورمیانه بزرگ» توسط آمریکا است که برای مقابله با آنچه که تهدیدهای ناهمگون نامیده‌اند طراحی شده است. آمریکا منتظر تضعیف قدرت اسلام است. همچنین تهدیدهایی که طراحی

می‌شود تلاش دارد تا قدرت نرم قابل توسعه و نفوذ انقلاب اسلامی که از جنس اهداف اعتقادی است از بین رفته یا کاهش یابد. در آینده هم اگر جنگی طراحی شود، هدف نهایی آن تضعیف قدرت نرم ج.ا.ایران است. امروز دشمن نه در پی تصرف زمین، ارتفاعات و شهرهای ما، بلکه دین، ایمان، اعتقادات، ارزش‌ها و احساس مردم را نشانه رفته است). (سلامی، ۱۳۹۲: ۱۱۳)

۳. جنگ‌های نیابتی عقیدتی و اعتقادی نمونه‌ای از جنگ‌های هویتی است

استفاده از گروه‌های تروریستی تکفیری که با انگیزه‌های انحرافی اعتقادی (ناشی از سلفی‌گری تکفیری) از کشورهای مختلف دورهم جمع شده‌اند و مورد استفاده و هدایت و حمایت سرویس‌های اطلاعاتی صهیونیستی و آمریکایی قرار گرفته‌اند، امروزه در سوریه و عراق به صورت نیابتی در حال محقق ساختن اهداف استکبار جهانی در منطقه بدون حضور مستقیم نیروهای آنها هستند و توانسته‌اند نگرانی‌های آمریکا و صهیونیست‌ها را از بیداری اسلامی کاهش دهند. این نوع جنگ‌های نیابتی که اسلام را در مقابل اسلام قرار داده، با هزینه اندک و بدون دخالت مستقیم، دشمنان اسلام را به اهداف خود نزدیک کرده که بعید نیست از این ترفند برای ضربه‌زدن به سایر اهدافشان در غرب آسیا از جمله ایران استفاده کنند. (زهدی و کلاتری، ۱۳۹۵: ۲۳۴)

۴. جنگ‌های هویتی به دنبال ایجاد هم‌افزایی منفی (بی‌تعادلی و بی‌هویتی اجتماعی) است

ایجاد هم‌افزایی منفی توسط دشمن به این معناست که اگر گروه یا توده‌ای از جمعیت، تعادل خود را از دست بدهد، این بی‌تعادلی می‌تواند به کل جمعیت سرایت کند. بنابراین اگر در جنگ، بی‌تعادلی اجتماعی به وجود آید، ممکن است دولتمردان نیز تعادل تصمیم را از دست داده و نیروهای مسلح هم از چنین بی‌تعادلی اثر بپذیرد. به این صورت تعادل پایدار کشور به بی‌تعادلی بازگشت‌ناپذیر تبدیل شده و این مسئله، یک

راهبرد جنگی است. دشمن در جنگ آینده از راه ایجاد موج شوک اولیه در حریف، بی‌تعادلی ایجاد می‌نماید.

۵. در جنگ‌های هویتی، مرزهای اعتقادی و فرهنگی جایگزین مرزهای جغرافیایی می‌شود
 امروز در منطقه غرب آسیا، مرزهای جغرافیایی در حال تبدیل شدن به مرزهای اعتقادی هستند. به‌عنوان نمونه، در جنگ‌های ائتلافی و جنگ‌های نیابتی اعتقادی که نیروها از سراسر دنیا بر پایه یک عقیده و فرهنگ خاص دورهم جمع می‌شوند این موضوع نمود پیدا می‌کند. در جنگ‌های آینده، دو کشور در دو طرف یک مرز جغرافیایی صرفاً جهت تصاحب زمین با یکدیگر نمی‌جنگند؛ تفکرها، عقیده‌ها و فرهنگ‌ها، مهم‌تر از تصرف فضای جغرافیایی و اشغال زمین است. بنابراین در جنگ آینده دشمن به دنبال نفوذ و اثرگذاری بر عقاید و فرهنگ‌هاست. (زهدی و کلاتری، ۱۳۹۵: ۲۳۶)

۶. عملیات روانی بخشی از جنگ هویتی است

جنگ نرم در برابر جنگ سخت، شامل هرگونه اقدام فرهنگی، روانی و رسانه‌ای است که از سوی کشوری علیه کشور دیگر برای براندازی حکومت آن کشور به‌کار می‌رود. جنگ نرم، مجموعه برنامه‌ها و تدابیری است که با هدف اثرگذاری بر ذهن و باور مخاطب‌ها شکل می‌گیرد و باعث دگرگونی هویت فرهنگی و الگوی رفتاری موردپذیرش هر نظام سیاسی می‌شود. (امیری، ۱۳۹۰: ۱۹)

۶-۲. ویژگی‌های جنگ هویتی

هر جنگی دارای ویژگی‌های خاص خود است. در این بخش فقط ویژگی‌های خاص جنگ هویتی بیان می‌شود، بنابراین تعدادی از این ویژگی‌ها ممکن است با سایر ویژگی‌های جنگ آینده که قبلاً توسط اندیشمندان مختلف بیان شده، هم‌پوشانی داشته باشد.

- (۱) شروع‌کننده جنگ، ملت‌ها، گروه‌ها و مردم هستند (جنگ ملت - دولت)؛
- (۲) هرج و مرج و بی‌نظمی شدید (ژئوتروریسم)؛
- (۳) استفاده از سلاح‌های نامتعارف و هسته‌ای توسط گروه‌های تروریستی؛
- (۴) تخریب اماکن متبرکه و حوزه‌های علمیه، تخریب حداقلی اماکن و بناها؛
- (۵) تبدیل شدن مرزهای سیاسی و جغرافیایی به مرزهای عقیدتی براساس خلافت‌های اسلامی (وحیدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۵۸)؛
- (۶) رقابت اراده‌ها، نه ماشین‌ها؛
- (۷) متفاوت بودن دشمنان؛
- (۸) تغییر ترکیب و ماهیت و گسترده‌تر شدن صحنه نبرد؛
- (۹) قدرت کشتن و پراکنده کردن نیرو؛
- (۱۰) فرماندهی و واپایش غیرمتمرکز؛
- (۱۱) عملیات ویژه و فریب و نبرد خطی؛
- (۱۲) دقت سلاح‌ها و تک‌تیراندازها؛
- (۱۳) اتکای به نیروی متخصص و حرفه‌ای (جی‌تی‌لور، ۱۳۷۳: ۱۳۹-۱۳۰)؛
- (۱۴) عملیات ممانعتی سریع با شکل‌گیری در محیط ناهمگون؛
- (۱۵) گروه‌های رزمی خودکفای کوچک (اما پرتوان)؛
- (۱۶) قطعی نبودن زمان و موقعیت میدان نبرد؛
- (۱۷) تفاوت در روش‌های جنگ آینده و منحصربه‌فرد بودن هر عملیات؛
- (۱۸) تأمین اهداف با اجرای عملیات واکنش سریع؛
- (۱۹) نامشخص بودن تهدید و پیش‌بینی نکردن و پیش‌گیری از اجرای عملیات (ال‌گانگ، ۱۳۸۰: ۱۰)؛
- (۲۰) تحوّل سربازان با استفاده از نیروهای مردمی درجنگ یا مردمی کردن جنگ؛
- (۲۱) به‌کارگیری همه اجزای توان رزم در فاز اول؛ به‌صورت همزمان، شدید و حجیم؛

(۲۲) ایجاد رعب و وحشت زیاد با استفاده وسیع از عملیات روانی در مقیاس راهبردی، عملیاتی و راهکنشی؛

(۲۳) نقش بارز آرمان‌های معنوی در جنگ آینده: اگر برای هر کشور آرمانی برای دفاع از کیان و شهادت در راه خدا نباشد، توان دفاعی هم داشته باشد به آسانی شکست خواهد خورد (کلاتری، ۱۳۹۶: ۱۱).

(۲۴) محدود در زمان، اما وسیع در مکان و شدت عمل؛

(۲۵) سرعت بالا در چرخش اطلاعات؛

(۲۶) غیرتناوبی و شبانه‌روزی بودن جنگ؛

(۲۷) سطح قاعده هرم قدرت دفاعی در هر مرحله از جنگ، مردم هستند و به‌کارگیری مؤثر آنها بر نتیجه نهایی جنگ اثرگذار خواهد بود؛
(۲۸) اثر بالای افکار عمومی بر جنگ (رستمی، ۱۳۹۵: ۱۳۷).

۲-۷. تجهیزات جنگ هویتی

جنگ هویتی به‌علت ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود که در بالا بیان شده است، نیاز به تجهیزات زیر دارد:

(۱) سلاح‌های انفرادی پیشرفته، با نواخت تیر بالا و سبک، با قابلیت مسافت‌یابی لیزری؛

(۲) کلاه‌های هوشمند مجهز به سامانه صوتی همراه با عینک حفاظتی، به‌منظور مقابله با تشعشع‌های لیزری و مجهز به وسایل دید در شب؛

(۳) جلیقه ضدگلوله و تجهیزات مقابله با تهدیدات^۱ CTBW و رایانه شخصی و GPS^۲؛

1. Chemical, toxin and biological warfare

2. Global positioning system

- (۴) تجهیزات موردنیاز فنیاز جمله وسایل تخصصی، شامل: حساسه‌ها و وسایل کمکی که به راحتی توسط هر سرباز قابل حمل و به کارگیری هستند؛
- (۵) توان برتر و تحرک بسیار بالا؛
- (۶) انجام اقدامات دفاعی غیرعامل و مجازی‌سازی صحنه نبرد (که موجب فریب، سرگردانی و سردرگمی دشمن می‌شود)؛
- (۷) به کارگیری امواج بسیار قوی الکترومغناطیسی؛
- (۸) استفاده از حساسه‌ها و پردازش‌گرهای بسیار ریز و دقیق و مسافت‌یاب‌های لیزری؛
- (۹) برخورداری از سامانه‌های هدایتی هوشمند؛
- (۱۰) استفاده از کلاهک‌های جنگی با مهمات هوشمند؛
- (۱۱) سامانه دفاعی موشکی یکپارچه؛
- (۱۲) استفاده از آخرین فناوری‌های موجود در ارتقاء قابلیت و توانایی جنگ‌افزارهای مورد نیاز نیروهای سه‌گانه؛
- (۱۳) فناوری بهداشت و درمان پیشرفته و استفاده از اندام‌های مصنوعی و سلول‌های بنیادی؛
- (۱۴) شیوه آموزش نیروی انسانی، از راه فناوری شبیه‌سازی مدرن؛
- (۱۵) استفاده از سامانه‌های رباتیک، برای پشتیبانی از مأموریت‌ها؛
- ۱۶- سامانه مدیریت پشتیبانی مهمات، متناسب با مشخصات صحنه رزم. (مرادپیری، ۲۱۰:۱۳۹۳)

۸-۲. سیر تهاجم‌های آمریکا علیه ج.ا.ایران از جنگ سخت تا جنگ هویتی

مراحل تهاجم‌های آمریکا علیه ج.ا.ایران عبارتند از:

- (۱) مرحله اول تهدیدهای آمریکا علیه ج.ا.ایران ماهیت اجتماعی داشت. این روند، طی سال‌های ابتدای پیروزی انقلاب، تداوم یافت و به دنبال آن، ماهیت سیاسی پیدا کرد.

(۲) مرحله دوم تهدیدهای آمریکا علیه ج.ا.ایران ماهیت امنیتی داشت. طراحی و اجرای کودتای نافرجام نقاب (پایگاه هوایی شهید نوژه همدان)، حمایت از گروه‌های مسلح در حوزه‌های پیرامونی جغرافیای سیاسی ایران و در نهایت سازماندهی کشورهای عرب محافظه‌کار در حمایت از عراق برای تهاجم نظامی به ایران.

(۳) مرحله سوم تهدیدهای آمریکا علیه ج.ا.ایران ماهیت نرم و هوشمند در قالب جنگ روانی و تهدیدهای اقتصادی در چارچوب تحریم صنعتی و فنی داشت.

(۴) مرحله چهارم تهدیدهای آمریکا علیه ج.ا.ایران ماهیت عقیدتی و راهبردی پیدا کرده است. به این ترتیب، تضادهای امنیتی و سیاسی ایران و آمریکا در فضای عقیدتی و هویتی ظاهر شده است. چنین روندی، خطرها و تهدیدهای امنیتی فراگیری را برای ساختار دفاعی و امنیتی ایران به وجود آورده است. (نائینی، ۱۳۹۱: ۵۰) یکی از تهدیدهای مهم مرحله چهارم، تعارض و تقابل بین گفتمان‌های اسلامی است که بعد از بیداری اسلامی نمود بیشتری داشته است. گفتمان‌های متعارض اسلامی عبارتند از:

(۱) اسلام انقلابی (اسلام ناب محمدی^(ص)) که هسته مرکزی آن ج.ا.ایران و بنیان‌گذار آن امام خمینی^(ره) است.

(۲) اسلام سکولار که هسته مرکزی آن ترکیه و بنیان‌گذار آن آتاتورک است.

(۳) اسلام سنتی - تکفیری که هسته مرکزی آن عربستان سعودی و بنیان‌گذار آن وهابی‌های سعودی هستند.

(۴) اسلام مذهبی - تندرو که هسته مرکزی آن مصر و بنیان‌گذار آن اخوان المسلمین است.

(۵) اسلام لیبرال - دموکراسی که هسته مرکزی آن کشورهای دست‌نشانده آمریکا و بنیان‌گذار آن خود آمریکاست. (کلاتری، ۱۳۹۶: ۷)

۹-۲. طرح خاورمیانه بزرگ

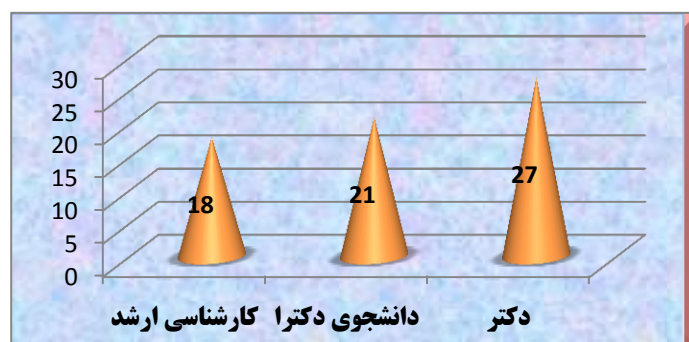
هدف طرح «خاورمیانه بزرگ» تقسیم منطقه غرب آسیا به کشورهای متعدد براساس اقلیت‌های موجود در آن است. اولین نتیجه این سیاست ایجاد نزاع‌های بی‌پایان منطقه‌ای است، همان چیزی که از سال‌ها پیش در عراق و در منطقه آغاز شد. این راهبرد تمام دخالت‌های خارجی، منطقه‌ای و بین‌المللی را توجیه می‌کند. این طرح حاکی از آن است که قدرت‌های غربی و رژیم صهیونیستی در ادامه سیاست‌های استعماری گذشته خود درصدد تعیین مجدد مرزهای جدید برای غرب آسیا هستند. سیاست‌گذاران آمریکایی سعی در القای این مسئله دارند که گویی غرب آسیا با رکودی فرهنگی مواجه است و اسلام، معضل اصلی جوامع آن منطقه است و نه مداخله‌های خارجی، به‌ویژه تجاوزهای ایالات متحده آمریکا، از این‌رو مرزبندی دوباره منطقه از سوی آمریکا را به نفع اقلیت‌های قومی و مذهبی می‌دانند و معتقدند که تنها راه حل غرب آسیا پاره‌پاره شدن این منطقه است. طرح «خاورمیانه بزرگ» تلاشی است برای دشمنی خودساخته بین گروه‌های فرهنگی- قومی و مذهبی. در واقع، این تلاش‌ها بخشی از برنامه مخفیانه اطلاعاتی است که به دقت طراحی شده است. (سلیمانی پورلک، ۴۵:۱۳۹۰)

۳. یافته‌های تحقیق

۱-۳. تجزیه و تحلیل جمعیت‌شناختی

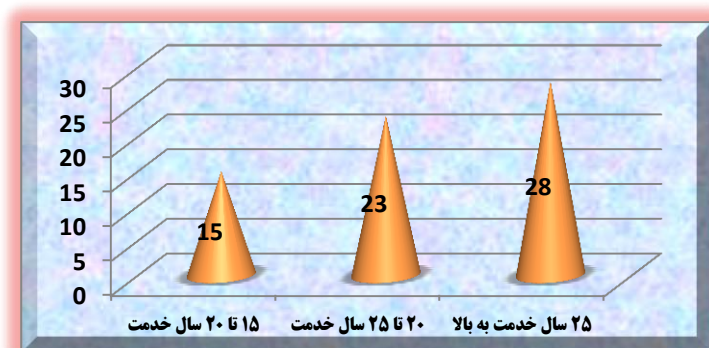
با طرح دو پرسش، سعی در روایی و پایایی هرچه بیشتر پرسشنامه شده است. پرسش‌های مربوط به تعیین سنوات خدمتی پاسخ‌دهندگان، با رسم جدول و نمودار و تعیین درصد فراوانی آن به شرح زیر تجزیه و تحلیل شده‌اند؛ همان‌گونه که در نمودار زیر مشخص است تعداد ۱۸ نفر از جامعه نمونه دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۲۱ نفر

دانشجوی دکترا و ۲۷ نفر دارای مدرک دکترا هستند. این امر بیانگر باسوادی و تخصص جامعه نمونه است.



نمودار شماره (۱): مدرک تحصیلی جامعه نمونه

همانگونه که در نمودار زیر مشخص است تعداد ۱۵ نفر از جامعه نمونه بین ۱۵ تا ۲۰ سال و ۲۳ نفر بین ۲۰ تا ۲۵ سال و ۲۸ نفر دارای ۲۵ سال خدمت به بالا هستند. این امر بیانگر باتجربه بودن جامعه نمونه است.



نمودار شماره (۲): سنوات خدمت جامعه نمونه

۲-۳. تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

در این پژوهش علاوه بر پرسشنامه با ۱۰ نفر از خبرگان و صاحب‌نظران پیرامون مؤلفه‌ها و پیامدهای جنگ هویتی مصاحبه به عمل آمده که پس از تجزیه و تحلیل کیفی متن مصاحبه، نکات مهم آن به شرح زیر است:

(۱) آمریکا در طرح «خاورمیانه بزرگ» به دنبال جنگ‌های درون‌تمدنی (کشورهای مسلمان) و ایجاد تفرقه از طریق بازتولید و بازتغییر دائمی الگوی ارزش‌ها، نمادها، خاطره‌ها، اسطوره‌ها و سنت‌هایی است که میراث متمایز ملت‌ها را تشکیل می‌دهند.

(۲) تعارض بین گفتمان‌های اسلامی (اسلام انقلابی، سنتی، مذهبی، لیبرالی و آمریکایی) باعث شکل‌دهی به جنگ هویتی در منطقه می‌شود. تعارض‌های هویتی بنابه دلایل زیر معادله «برد- باخت» را به نفع آمریکا و به ضرر جهان اسلام رقم خواهد زد:

الف) به جنگ بین شیعه و سنی ختم می‌شود؛

ب) به جنگ بین عرب و عجم ختم می‌شود؛

ج) موجب رشد گروه‌های تکفیری- تروریستی می‌شود؛

د) مسئله فلسطین به فراموشی سپرده می‌شود؛

ه) امنیت رژیم صهیونیستی تأمین می‌شود؛

و) موجب اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی می‌شود؛

ز) موجب تجزیه کشورهای مسلمان براساس قومیت و مذهب می‌شود؛

ح) طرح تمدن نوین اسلامی محقق نمی‌شود.

(۳) چنانچه گسل‌های فرهنگی بین کشورهای مسلمان حل نشود، «مرزهای هویتی» و «خلاف‌های اسلامی» جایگزین مرزهای جغرافیایی می‌شود. طرح «خاورمیانه جدید» آمریکا زمانی محقق می‌شود که جنگ‌های هویتی آغاز شود که این خود بیانگر نسل جدیدی از جنگ‌هاست.

(۴) جنگ‌های هویتی چون براساس تعصب‌های خشک و بی‌روح و همچنین اراده ملت‌ها و مردم شکل می‌گیرد، خطرناک‌ترین نوع جنگ‌هاست. این جنگ ابتدا توسط ملت‌ها، اقوام و گروه‌های خاص آغاز و در نهایت دولت‌ها را وارد جنگ می‌کند (جنگ ملت- دولت). هر قوم، گروه، ملت و هر کشوری، خواسته یا ناخواسته درگیر این جنگ می‌شود، چون ممکن است بدون انجام اقدام یا عملی مورد حمله واقع شود، حتی

کشورهای مسلمان بی طرف هم به معرکه کشانده می شوند، به همین دلیل منجر به جنگ جهانی سوم می شود.

بر اساس تجزیه و تحلیل به عمل آمده از پرسشنامه های دریافتی از ۲۵ سؤال (۱۲ سؤال مربوط به مؤلفه ها و ۱۳ سؤال مربوط به پیامدها) که در پرسشنامه قید شده بود، ۱۷ سؤال (۸ سؤال مربوط به مؤلفه ها و ۹ سؤال مربوط به پیامدها) بیشترین امتیاز را کسب نموده و در جداول زیر تجزیه و تحلیل شده اند، چون دارای امتیاز بیشتر از ۳ هستند. تعداد ۸ سؤال (۳ سؤال مربوط به مؤلفه ها و ۵ سؤال مربوط به پیامدها) به علت کسب امتیاز کمتر از ۳ رد شده و به همین دلیل تجزیه و تحلیل نشده اند.

به منظور تجزیه و تحلیل سؤال های تحقیق و بر اساس پرسشنامه های تنظیم شده که بین جامعه نمونه توزیع شده و پاسخ های دریافت شده از آنها عددهای به دست آمده برای یافته ها در قالب جدول های زیر درج و میانگین امتیاز، وزن، وزن موزون و امتیاز موزون برای هر یک از سؤال ها به صورت جداگانه به شرح زیر محاسبه شده است:

(۱) میانگین امتیاز هر عامل بر اساس طیف لیکرت محاسبه می شود (میانگین پاسخ های دریافتی)؛

(۲) با استفاده از نظر خبرگی وزن هر عامل از ۱ تا ۵ مشخص می شود؛

(۳) میانگین امتیاز هر عامل بر جمع کل میانگین امتیاز تقسیم شده و وزن موزون عامل به دست می آید؛

(۴) وزن موزون هر عامل ضربدر میانگین کل شده و امتیاز موزون هر عامل به دست می آید.

جدول زیر در قالب طیف لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) و بر اساس نمره (۱، ۲، ۳، ۴ و ۵) تنظیم شده است. یعنی عواملی که میانگین نمره ۳ به بالا (متوسط) بگیرند تأیید می شوند. بر اساس پرسشنامه های دریافتی، میانگین امتیاز هر یک از عوامل بیشتر از ۳ است، بنابراین عوامل زیر توسط جامعه نمونه تأیید شده

است. عواملی که میانگین نمره دریافتی آنها کمتر از حد متوسط بوده (۳) مورد تأیید جامعه نمونه قرار نگرفته و به همین دلیل در جدول زیر تجزیه و تحلیل کمی نشده‌اند. براساس تجزیه و تحلیل کمی به عمل آمده از پرسشنامه‌های دریافتی، ۸ عامل گفته شده در جدول زیر به دلیل کسب نمره زیاد و خیلی زیاد (۳ به بالا) به عنوان مولفه‌های جنگ هویتی مورد تأیید جامعه نمونه قرار گرفته است.

جدول شماره (۱): میانگین پاسخ‌های دریافتی درباره مولفه‌های جنگ هویتی

ردیف	عامل	میانگین امتیاز	وزن	وزن موزون	امتیاز موزون
۱	گسل‌های شدید فرهنگی چون: دینی، مذهبی، قومی، نژادی، ملیت و زبان	۴/۸۰	۵	۰/۱۳۸	۰/۶۰۰
۲	قدرت مداخله‌گر فرامنطقه‌ای و منطقه‌ای	۴/۷۰	۵	۰/۱۳۵	۰/۵۸۷
۳	بازیگران فراملی، فروملی و ملی	۴/۷۰	۵	۰/۱۳۵	۰/۵۸۷
۴	تقابل بین گفتمان‌های اسلامی	۴/۸۰	۵	۰/۱۳۸	۰/۶۰۰
۵	اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی	۴/۱۵	۳	۰/۱۱۹	۰/۵۱۸
۶	فروپاشی اقتصاد و وابستگی شدید به نفت	۳/۷۵	۳	۰/۱۰۸	۰/۴۷۰
۷	هم‌زمانی بحران سیاسی داخلی و تهدید خارجی	۳/۷۰	۳	۰/۱۰۶	۰/۴۶۱
۸	تجزیه یا استقلال برخی از مناطق براساس مذهب یا قومیت	۴/۲۰	۳	۰/۱۲۱	۰/۵۲۶
۹	جمع کل	۳۴/۸	۳۲	۱	۴/۳۵
۱۰	میانگین کل	۴/۳۵	۴	۰/۱۲۵	۰/۵۴۴

براساس تجزیه و تحلیل کمی به عمل آمده از پرسشنامه‌های دریافتی، ۹ عامل درج شده در جدول شماره (۲) به دلیل کسب نمره زیاد و خیلی زیاد (۳ به بالا) به عنوان پیامدهای جنگ هویتی مورد تأیید جامعه نمونه قرار گرفته است.

جدول شماره (۲): میانگین پاسخهای دریافتی درباره پیامدهای جنگ هویتی

ردیف	عامل	میانگین امتیاز	وزن	وزن موزون	امتیاز موزون
۱	تبدیل مرزهای جغرافیایی به مرزهای عقیدتی	۳/۹۰	۴	۰/۱۰۵	۰/۴۳۳
۲	حضور مداوم آمریکا در منطقه	۴/۲۰	۴	۰/۱۱۳	۰/۴۶۵
۳	حفظ امنیت رژیم صهیونیستی	۴/۲۰	۴	۰/۱۱۳	۰/۴۶۵
۴	معادله برد- باخت به نفع آمریکا و به ضرر جهان اسلام	۴/۴۰	۵	۰/۱۱۸	۰/۴۸۶
۵	آغاز جنگ‌های هویتی (مذهب پایه)	۴/۳۵	۴	۰/۱۱۷	۰/۴۸۲
۶	اجرای طرح «خاورمیانه بزرگ» آمریکا	۳/۸۵	۳	۰/۱۰۴	۰/۴۲۸
۷	ممانعت از تحقق تمدن نوین اسلامی	۴/۵۰	۵	۰/۱۲۱	۰/۴۹۹
۸	به حاشیه رفتن توان موشکی ج.ا.ایران	۳/۹۰	۴	۰/۱۰۵	۰/۴۳۳
۹	آغاز جنگ جهانی سوم	۳/۸۵	۳	۰/۱۰۴	۰/۴۲۸
۱۰	جمع کل	۳۷/۱۵	۳۶	۱	۴/۱۲
۱۱	میانگین کل	۴/۱۲	۴	۰/۱۱۱	۰/۴۵۸

۴. نتیجه گیری

۴-۱. جمع بندی

جنگ‌های هویتی به عنوان نسل جدید جنگ، مردم را در مقابل هم قرار داده و اساس آن اسلام‌هراسی است. جنگ‌های نسل اول تا چهارم، جنگ «دولت- دولت‌ها» بوده، اما

جنگ هویتی، جنگ «ملت - دولت‌ها» است. این جنگ ابتدا بر مبنای تعارض‌های هویتی و اراده مردم شکل گرفته و در نهایت دولت‌ها را وارد جنگ می‌کند. به عبارتی دیگر، آغازکننده جنگ‌های هویتی گروه‌ها، اقوام، مذاهب و ملیت‌ها اما، خاتمه‌دهنده آن دولت‌ها هستند. به همین دلیل ممکن است موجب تحقق طرح «خاورمیانه بزرگ» و تجزیه کشورهای براساس خلافت‌های اسلامی شده و مانع از تحقق تمدن نوین اسلامی شود. گسل‌های فرهنگی موجود و تعارض‌های بین گفتمان‌های اسلامی، موجب جنگ مذاهب و اقوام و رشد گروه‌های تکفیری - تروریستی شده و در نهایت ضمن فراموشی مسئله فلسطین، امنیت رژیم صهیونیستی را تأمین می‌کند. ابعاد جنگ هویتی عبارتند از: سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، نظامی و جغرافیایی.

در ارتباط با اولین سؤال تحقیق (مؤلفه‌های جنگ هویتی) نتایج زیر به دست آمده است:

(۱) وجود اختلافات و گسل‌های شدید فرهنگی چون: دینی، مذهبی، قومی، نژادی، ملیت، زبان و غیره (مؤلفه فرهنگی)؛

(۲) وجود یک قدرت مداخله‌گر فرمانطقه‌ای و یک قدرت مداخله‌گر منطقه‌ای (مؤلفه دفاعی)؛

(۳) وجود بازیگران فراملی، فروملی و ملی (مؤلفه دفاعی - امنیتی)؛

(۴) تقابل بین گفتمان‌های اسلامی (مؤلفه دینی - مذهبی)

(۵) اسلام‌هراسی، شیعه‌هراسی و ایران‌هراسی (مؤلفه سیاسی)

(۶) فروپاشی اقتصاد و وابستگی شدید به نفت (مؤلفه اقتصادی)

(۷) هم‌زمانی بحران سیاسی داخلی و تهدید خارجی (مؤلفه سیاسی - امنیتی)

(۸) تجزیه یا استقلال برخی مناطق براساس مذهب یا قومیت (مؤلفه طبیعی یا جغرافیایی).

در ارتباط با دومین سؤال تحقیق (پیامدهای جنگ هویتی) نتایج زیر به دست آمده است:

- (۱) تبدیل مرزهای جغرافیایی به مرزهای عقیدتی؛
- (۲) حضور مداوم آمریکا در منطقه؛
- (۳) حفظ امنیت رژیم صهیونیستی؛
- (۴) معادله برد- باخت به نفع آمریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان سعودی و به ضرر جهان اسلام؛
- (۵) آغاز جنگ‌های هویتی (مذهب پایه)؛
- (۶) اجرای طرح «خاورمیانه بزرگ» و «نظم نوین آمریکا»؛
- (۷) ممانعت از تحقق تمدن نوین اسلامی؛
- (۸) به حاشیه رفتن توان موشکی ج.ا.ایران؛
- (۹) آغاز جنگ جهانی سوم.

۲-۴. پیشنهادها

- (۱) راه درست مبارزه با جنگ‌های هویتی پرهیز از اختلاف‌های قومی و مذهبی، تقویت سازوکارهای ثبات، تشویق همه گروه‌ها به سازش و توافق در چارچوب مرزهای ملی همان کشور و وادار کردن سازمان‌های بین‌المللی به موضع‌گیری علیه این رویه خطرناک است. زیرا در غیراین صورت روند تجزیه غرب آسیا و فرایند اجرای جنگ هویتی بی‌پایان خواهد بود. باید این اندیشه را ترویج داد که تجزیه کشورهای راه‌حل مشکلات قومیت‌ها نیست، راه منطقی حل مشکلات، رسیدن به تفاهم و توافق در چارچوب مرزهای میهنی و سیاسی است.
- (۲) کشورهای مسلمان، تعارض‌های هویتی و گسل‌های فرهنگی را از بین برده و براساس هویت اسلام، گفتمان‌های اسلامی متعارض را به همگرایی دینی تبدیل کنند. همگرایی دینی مانع از تحقق جنگ‌های هویتی، فرقه‌ای و منطقه‌ای می‌شود.

(۳) همگرایی دینی به جای همگرایی مذهبی، مانع از تبدیل شدن مرزهای جغرافیایی به مرزهای هویتی شده و طرح تمدن نوین اسلامی را جایگزین خلافت‌های اسلامی می‌کند.

(۴) تعارض‌های هویتی و گسل‌های فرهنگی موجود، جنگ را به درون مرزهای جهان اسلام و کشورهای مسلمان می‌کشاند. به‌همین دلیل، ضمن ایجاد تفرقه، موجب آغاز جنگ‌های درون‌تمدنی می‌شود. تنها راه پیشگیری از جنگ‌های درون‌تمدنی، پیش‌دستی کشورهای مسلمان در تمسک به اسلام ناب محمدی (ص) است. درواقع، کشورهای مسلمان باید از طریق حفظ وحدت که نوعی پیش‌دستی و پیشگیری است، جنگ‌های هویتی و درون‌تمدنی را خنثی کنند.

منابع و یادداشت‌ها

الف. منابع فارسی

۱. قرآن کریم، ترجمه آیت‌الله مکارم شیرازی، (۱۳۹۲)، قم: انتشارات اشکذر.
۲. امام خمینی (ره)، روح الله، (۱۳۸۵)، *صحیفه نور*، جلد ۱۳ و ۱۹، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره).
۳. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سیدعلی، *بیانات و سخنرانی‌ها*، برگرفته از سایت www.khamenei.ir
۴. ال‌گاتنگ، دیوید، (۱۳۸۰)، جنگ نامتقارن، ترجمه محسن حاتمی، تهران: انتشارات ستاد مشترک سپاه.
۵. امیری، حسین (۱۳۹۰)، *جنگ نرم*، تهران: نشر شوریده.
۶. جی تیلور، ویلیام، (۱۳۷۳)، *جنگ زمینی در خلیج فارس*، تهران: انتشارات دانشگاه امام حسین (ع).
۷. زهدی، یعقوب و فتح‌الله کلانتری، (۱۳۹۵)، *واکاوی رویکردهای جنگ آینده*، تهران: مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
۸. رزازی فر، افسر، (۱۳۷۹)، الگوی جامعه‌شناختی هویت ملی در ایران، *فصلنامه مطالعات ملی*، شماره ۵.
۹. رستمی، علی‌اکبر، (۱۳۹۵)، ماهیت، سناریوها و ویژگی‌های جنگ آینده علیه ج.ا.ایران، *اندیشه نوین*.
۱۰. سلامی حسین، (۱۳۹۲)، *نگرش‌های راهبردی*، تهران: معاونت فرهنگی و تبلیغات سپاه.
۱۱. سلیمانی پورلک، فاطمه، (۱۳۹۰)، *قدرت نرم در سیاست خاورمیانه‌ای آمریکا*، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول.
۱۲. قاسمی، فرزانه، (۱۳۸۳)، مراتب و مولفه‌های هویت، *مجموعه مقالات مبانی نظری هویت و بحران هویت*، تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
۱۳. کلانتری، فتح‌الله، (۱۳۹۶)، *نگاه دفاعی*، تهران: مؤسسه مطالعات دفاعی راهبردی اندیشه.
۱۴. کلانتری، فتح‌الله، (۱۳۹۶)، مقایسه تطبیقی بین الگوهای اجرای جنگ هویتی (عقیدتی‌پایه) علیه ج.ا.ایران و الگوهای مقابله با آن، *فصلنامه مطالعات بین رشته‌ای دانش راهبردی*، شماره ۲۸.
۱۵. کلانتری، فتح‌الله، (۱۳۹۴)، *واکاوی راهبرد نظامی آمریکا در جنگ‌های حال و آینده*، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، شماره ۵۱.

۱۶. مرادپیری، هادی، (۱۳۹۳)، *پروژه تحقیقاتی جنگ شهرها*، تهران: مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
۱۷. نائینی، علی محمد، (۱۳۹۱)، *اصول و مبانی جنگ نرم*، تهران: نشر ساقی.
۱۸. نجفی، موسی، (۱۳۹۳)، *هویت‌شناسی*، تهران: انتشارات آرما.
۱۹. وحیدی، احمد و همکاران، (۱۳۹۶)، *سال‌نمای دفاعی - امنیتی محیط پیرامونی ج.ا.ایران*، تهران: مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.

ب. منابع لاتین

1. Huber, Tomas, (2014), *The Report of United States Army Special Operations Command*, New York, Department of Defence U.S.A
2. Tate, J P, (2015), *The Identity Wars: Utopia is Dystopia*, create space Independent publishing Platform (November 15).